

Štátnicové otázky z geografie na akademický rok 2017/2018 bakalárske štúdium - externé

1. FYZICKÁ GEOGRAFIA

1. Stavba a zloženie Zeme, litosféra – vymedzenie a základná charakteristika
2. Rozdelenie hornín podľa ich vzniku – charakteristika, vnútorné členenie a rozlišovacie znaky skupín hornín, uveďte príklady z územia Slovenska
3. Magmatizmus – vznik, základné typy, tvary magmatických telies
Vulkanizmus a zemetrasenie v nadväznosti na globálnu platňovú tektoniku, základné typy vulkanizmu a sopiek, hlavné oblasti výskytu vulkanizmu a zemetrasenia na Zemi
4. Vznik a vývoj deformácií a porúch v litosfére – vrásové a iné nespojité štruktúry, zlomové nespojité štruktúry (priekopové prepadliny, hraste, príkrovy)
5. Základné obdobia geologickej histórie Zeme a ich charakteristika
6. Regionálna geológia Slovenska – územie Slovenska v rámci geologickej stavby Európy, hlavné geologické jednotky Západných Karpát, ich vznik a základná charakteristika
7. Endogénne a exogénne geomorfologické procesy – zdroje energie a prehľadná charakteristika, základná charakteristika zodpovedajúcich typov georeliéfu
8. Globálna štruktúrna geomorfológia a platňová tektonika – základné typy zemskej kôry, litosferické dosky a ich rozhrania, pohyby litosferických dosiek a ich dôsledky, základné geotektonické jednotky Zeme
9. Štruktúrna geomorfológia pevnín – georeliéf horizontálnych štruktúr, uklonených štruktúr, klenieb a paniev, vrásových štruktúr, zlomových štruktúr, vulkanických štruktúr a komplexných štruktúr, uveďte príklady zo sveta a z územia Slovenska
10. Zvetrávanie, svahová modelácia
11. Fluviaľny georeliéf – erózne a akumulčné formy, uveďte príklady z územia Slovenska,
12. Krasový georeliéf – povrchové a podzemné formy, výskyt a typy krasových území na Slovensku
13. Nivačné, glaciálne a glacifluviálne procesy a formy georeliéfu, geografické rozšírenie vrátane územia Slovenska
14. Kryogénne procesy a formy georeliéfu, geografické rozšírenie vrátane územia Slovenska
Pobrežná modelácia georeliéfu – erózne a akumulčné formy, typy pobreží, exogénna modelácia svetového oceánu
15. Eolický georeliéf – erózne a akumulčné formy, geografické rozšírenie geografické rozšírenie vrátane územia Slovenska
Organizmy a georeliéf, antropogénny georeliéf, vplyv človeka na geomorfologické procesy
16. Atmosféra, jej vlastnosti, vertikálne členenie a význam
Mikroklima, miestna klíma, mezoklima, makroklima
17. Základné meteorologické prvky a javy, ich hodnotenie a priestorová charakteristika
18. Všeobecná cirkulácia atmosféry a jej vplyv na klímu Zeme
Vplyv ľudských aktivít na klímu a dôsledky globálneho otepľovania na prírodné a socioekonomické procesy
19. Klimatické pásma na Zemi, klimatické oblasti a klimageografické typy klímy na Slovensku
20. Význam a obeh vody v krajine, hydrologický cyklus na Zemi a v povodí
Vplyv fyzickogeografických činiteľov na hydrologický cyklus v povodí
21. Povrchové vody – prehľadná charakteristika a rozdelenie
22. Podpovrchové vody – vznik, prehľadná charakteristika a rozdelenie, využívanie a ochrana podzemných vôd
23. Svetový oceán, oceánske prúdy a ich celoplanetárny význam, rajóny svetového oceánu
24. Zložky a vlastnosti pôdy
25. Hlavné pôdotvorné procesy a pôdy Zeme
26. Faktory a podmienky teritoriálnej diferenciácie pedosféry (substrátové, geomorfologické, klimatické, hydrologické a biotické), zákonitosti rozšírenia pôd – horizontálna a vertikálna zonalita
27. Organizmus a prostredie, ekologické faktory a podmienky v krajine

28. Floristická regionalizácia Zeme
29. Faunistické členenie Zeme
30. Priestorové usporiadanie rastlinstva a živočíšstva na Zemi – geobiomy

Odporučená literatúra:

- BIZUBOVÁ, M. (1998). Základy geológie pre geografov. Skriptá. PriF UK Bratislava, 140 s.
- REICHWALDER, P., JABLONSKÝ, J. (2003). Všeobecná geológia 1, 2. PriF UK Bratislava
- HÓK, J., KAHAN, Š., AUBRECHT, R. (2001). Geológia Slovenska. PriF UK Bratislava, 47 s.
- BIZUBOVÁ, M., ŠKVARČEK, A. (2009). Geomorfológia. Skriptá. PriF UK Bratislava, 228 s.
- DEMEK, J. (1987). Obecná geomorfologie. Praha: Academia, 476 s.
- DZUROVČIN, L. (2000). Geomorfológia. Prešov: FHaPV PU, 268 s.
- LACIKA, J. (1997). Geomorfológia. Zvolen: FEaE TU, 172 s.
- TRIZNA, M. (2012). Klimageografia a hydrogeografia. Bratislava: Geografika, 154 s.
- TRIZNA, M. (2007). Meteorológia, klimatológia a hydrológia pre geografov. Bratislava: Geo-grafika, 144 s.
- THURMAN, H. V., TRUJILLO, A. P. (2005). Oceánografie. Praha: Computer Press, 479 s.
- ZAŤKO, M. (1994). Svetový oceán, jeho význam a rozdelenie. Geografia, 2, 38–40.
- MIČIAN, L. (1977). Všeobecná pedogeografia. Skriptá. PriF UK Bratislava.
- NOVODOMEK, R. (2006). Pedogeografia, biogeografia. Učebný text v elektronickej forme. Ružomberok: Pedagogická fakulta KU.
- PLESNÍK, P., ZATKALÍK, F. (1992). Biogeografia. Skriptá. PriF UK Bratislava.
- PLESNÍK, P. (2004). Všeobecná biogeografia. UK Bratislava
- HORNÍK, S., CHÁBERA, Š., KRŽÍŽ, H., MIČIAN, L., QUITT, E. (1982). Základy fyzické geografie. Praha: SPN, 400 s.
- NETOPIL, R., BRÁZDIL, R., DEMEK, J., PROŠEK, P. (1984). Fyzická geografie I. Praha: SPN, 273 s.
- HORNÍK, S., BUZEK, L., MIČIAN, L., PECH, J., TRNKA, P. (1986). Fyzická geografie II. Praha: SPN, 320 s.
- LUKNIŠ, M. ed. (1972). Slovensko. Príroda (2). Bratislava: Obzor, 917 s.

2. HUMÁNNA GEOGRAFIA

1. Svetová populácia - početný rast v historickom kontexte a perspektívy ďalšieho vývoja
2. Rozmiestnenie obyvateľstva - priestorová diferenciácia vo svete, faktory rozmiestnenia, základné kvantitatívne ukazovatele
3. Prirodzený pohyb obyvateľstva - hlavné demografické procesy, model demografického cyklu
4. Mechanický pohyb obyvateľstva - migrácia, významné medzikontinentálne a medzinárodné migračné pohyby
5. Druhý demografický prechod a jeho prejavy vo svete a na Slovensku
6. Štruktúra obyvateľstva podľa biologických znakov (rasa, pohlavie, vek) a ekonomických znakov (ekonomická aktivita, povolanie, zamestnanie, hospodárske sektory a odvetvia, nezamestnanosť)
7. Štruktúra obyvateľstva podľa socio - kultúrnych znakov (národnosť, jazyk, relígia, vzdelanie)
8. Hlavné sídelno-geografické pojmy ich definície a príklady (sídlo, vidiecke sídlo, mesto, obec, aglomerácia, konurbácia, megalopolis, metropola, urbanizácia, suburbanizácia, roztratené vidiecke osídlenie)
9. Vidiecke sídla ich základná charakteristika, morfogenetické typy vidieckych sídiel
10. Poloha a funkcie vidieckych sídiel s príkladmi zo Slovenska
11. Vznik a vývoj miest, kritéria vymedzovania miest, geografická poloha miest (na príkladoch zo Slovenska)
12. Funkcie miest, priestorová štruktúra mesta, urbanizácia, typy urbanizácie
13. Vývoj humánnej geografie v 20. storočí: humánna geografia ako popisná (geografický determinizmus, kultúrna geografia, regionálna geografia), priestorová (kvantitatívna a teoretická geografia) a spoločenská (spoločná charakteristika smerov tejto etapy) veda

14. Základná charakteristika poľnohospodárstva (jeho špecifiká v porovnaní s ostatnými odvetvami hospodárstva). Vznik a šírenie poľnohospodárstva (kopaničiarske, semenárske, pastierske, tovarové)
15. Fyzickogeografické lokalizačné faktory poľnohospodárstva (klimatické, pôdne, georeliéf, fenológia). Poľnohospodárske prírodné oblasti (nížin teplých, nížin, pahorkatín, vrchovín).
16. Humánogeografické lokalizačné faktory poľnohospodárstva (úroveň spoločnosti, vlastníctvo a spôsob využívania pôdy, trh, doprava, obchodná politika, veľkosť a typ podniku, pracovná sila, mechanizácia a chemizácia, biologizácia a ekologizácia, produktivita a intenzita výroby). Poľnohospodárske výrobné oblasti (kukuričná, repárska, zemiakárska, horská).
17. Thünenov model lokalizácie poľnohospodárskej výroby (princíp tvorby kruhových zón v homogénnych podmienkach a ich modifikácia vplyvom rieky, prístavu na pobreží, dopravnej siete a pod.). Vývoj poľnohospodárstva v kontexte vývoja spoločnosti (prvotnopospolná, otrokárska, kapitalistická, socialistická). Typy poľnohospodárstva sveta (tradičné, vyspelé trhové, centrálné plánované, v prechode na trhovú ekonomiku).
18. Základné črty priemyselnej výroby (vznik a vývoj priemyslu, postavenie a význam priemyslu v hospodárstve a ich vývoj, klasifikácie a štruktúra priemyslu). Metódy hodnotenia základných geografických aspektov priemyslu (veľkosť, štruktúra, koncentrácia, špecializácia).
19. Tradičné lokalizačné faktory priemyslu (suroviny, voda, energia, pracovná sila, miesta spotreby, ostatné faktory) a ich význam pre rôzne priemyselné odvetvia. Lokalizácia vybraných priemyselných závodov (železiarne v Košiciach, hlinikáreň v Žiari nad Hronom, Slovnaft v Bratislave, niklová huta v Sereďi).
20. Tradičné lokalizačné teórie priemyslu (Weberov model lokalizácie priemyselnej výroby pri existencii jedného a alternatívne dvoch miest zdrojov surovín, prepravné náklady, materiálový index, izotimy, izodapany, aglomeračné výhody a nevýhody). Súčasnú tendencie vo vývoji lokalizačných teórií priemyslu (vysvetlite na príklade automobilového priemyslu na Slovensku a v strednej Európe).
21. Vývoj priemyslu na Slovensku. Hlavná charakteristika jednotlivých etáp vývoja priemyslu v kontexte spoločensko-politického a hospodárskeho vývoja: do roku 1867, 1867-1918, 1918- 1948, 1948-1989, po roku 1989.
22. Základné črty dopravy: vznik, vývoj, podstata, význam v hospodárstve, klasifikácie a štruktúra. Základné pojmy geografie dopravy. Lokalizácia dopravných ciest (lokalizačné faktory). Spájanie dvoch (pozitívna a negatívna odchýlka, v rovnakom a rôznych prostrediach) a viacerých (Bunge 1967) bodov dopravnými cestami. Útvary dopravných sietí. Priestorové štruktúrno-morfologické znaky dopravných sietí (hustota, deviatilita, spojitosť, hierarchia).
23. Tendencie vývoja dopravy všeobecne, v jednotlivých druhoch dopravy, v Európe. Geografické faktory vývoja dopravných sietí na Slovensku: poloha, prírodné pomery, sídelná hierarchia, rozloha a historický vývoj. Hlavné črty vývoja prepravy v SR po roku 1989: nákladná (nároky, smery) a osobná doprava (diferenciácia trhu práce a životnej úrovne), organizačná štruktúra, kompetencie vo verejnej doprave, letecká doprava.
24. Vývoj podielu primárneho až terciérneho sektora v štruktúre hospodárstva (s využitím trojuholníkového grafu z atlasov Slovenska). Lokalizačné teórie (Christallerova teória centrálnych miest).
25. Zložky, charakteristika a lokalizačné faktory terciérneho a samostatne vyčleneného kvartérneho sektora. Interakčné teórie (mera interakcie v geografii ako analógia Newtonovho gravitačného zákona, Reillyho zákon obchodnej gravitácie).
26. Predmet a úlohy geografie cestovného ruchu. Cestovný ruch (význam, definícia, vývoj, základné pojmy). Klasifikácie cestovného ruchu (druhy cestovného ruchu).
27. Lokalizačné faktory rozmiestnenia a rozvoja cestovného ruchu
28. Stimulačné faktory rozmiestnenia a rozvoja cestovného ruchu
29. Realizačné faktory rozmiestnenia a rozvoja cestovného ruchu
30. Formy cestovného ruchu. Kúpeľný (kúpeľno-liečebný), vidiecky a kongresový cestovný ruch (charakteristika, úlohy, aktivity, štruktúra, význam a príklady zo Slovenska a Európy).

Odporúčaná literatúra:

- BAČÍK, M. (2015). Základy demogeografie. VERBUM, Katolícka univerzita v Ružomberku
- MLÁDEK, J. (1992). Základy geografie obyvateľstva. Bratislava: SPN
- BAŠOVSKÝ, V., MLÁDEK, J. (1985, 1989). Geografia obyvateľstva a sídiel, UK Bratislava
- BAŠOVSKÝ, O. - BARAN, V. (1998). Geografia sídiel. Banská Bystrica: FPV UMB
- MATLOVIČ, R. (2005). Geografia obyvateľstva Slovenska so zreteľom na rómsku minoritu. Prešov : PU FH a PV.
- IVANIČKA, K. (1983). Základy teórie a metodológie socioekonomickej geografie. SAV Bratislava.
- KOREC, P. (1994). Ekonomická geografia I. Bratislava: PriF UK.
- OTRUBOVÁ, E. (1991). Socioekonomická geografia II. Bratislava: PriF UK.
- SPIŠIAK, P. (2005). Úvod do geografie poľnohospodárstva a lesného hospodárstva. Bratislava: PriF UK
- SPIŠIAK, P. (2007). Základy geografie poľnohospodárstva a lesného hospodárstva. Bratislava: Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave.
- LOPUŠNÝ, J. (2001). Geografia cestovného ruchu Slovenska. Skriptá. Banská Bystrica. EF UMB. 2001. s.101
- LOPUŠNÝ, J. (2003). Geografia medzinárodného cestovného ruchu. Skriptá. Banská Bystrica. EF UMB. s. 120
- MARIOT, P. (2000). Geografia cestovného ruchu. Orbis Pictus Istropolitana, Bratislava
- TOUŠEK, V., KUNC, J., VYSTOUPIL, J. a kol. (2008). Ekonomická a sociálna geografia. Vydavateľství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., Plzeň, 416 s. ISBN 978-80-88870-80-7
- HUDEEC, O.: Lokalizačná teória regionálnej ekonomiky (http://www3.ekf.tuke.sk/re/0%20Poziadavky%20na%20skusku%2007%2008/Oblast%201/Lokalizacia_Hudec.pdf)

3. Základy geografie. Úvod do regionálnej geografie. Regionálna geografia Európy

1. Problematika krajinskej sféry ako otvoreného systému a podstata horizontálnych a vertikálnych interakcií v krajinskej sfére, priestorovosť a syntetickosť v geografii.
2. Zložky krajinskej sféry, jej základné rozdelenie. Členenie fyzickogeografickej sféry na sféry patriace k abiotickej, biotickej a abioticko-biotickej zložke, členenie humánno-geografickej sféry, krajina.
3. Okolie krajinskej sféry jeho rozdelenie a dôležité vlastnosti a prvky terestrického a exoterestrického okolia krajinskej sféry. Vplyvy okolia krajinskej sféry na prvky a zložky krajinskej sféry.
4. Zemská os, rovina rovníka a hlavné rovnobežky. Delenie Zeme na pologule. Orientácia na planéte Zem, orientačné body a čiary a geografické súradnice, zisťovanie geografických súradníc v mapách.
5. Tvar a rozmery Zeme, charakteristika povrchu planéty (kontinenty, oceány a moria, podiel plochy povrchu planéty na súš a vodný povrch). Hypotézy o tvare Zeme a referenčné telesá a povrchy ku geoidu a georeliéfu, dôvod ich použitia, vymenovanie a opis. Glóbus a mapy sveta. Zobrazovanie globálnych javov na mape sveta.
6. Hlavné atribúty mapy a proces tvorby mapy. Charakteristika hlavných atribútov mapy v mapách sveta, regiónov a štátov, v topografickej a tematickej mape.
7. Mierka mapy, typy, klasifikácia máp podľa mierky, úlohy na prácu s mierkami, príklady výpočtov s mierkami, hraničná presnosť mierky.
8. Mapy regiónov a štátov v školskom atlase. Štyri zložky ich obsahu a triedy geografických prvkov, ktoré nájdeme vo všeobecnogeografických mapách od praveku po dnešok – konkrétne príklady máp.
9. Obsah topografickej mapy v porovnaní s obsahom všeobecnogeografickej mapy. Reliéf v topografickej mape, jeho vyjadrenie a využitie vrstevníc v grafických konštrukciách. Topografická mapa ako podklad turistickým máp a automáp. Orientácia pomocou topografickej mapy.
10. Vyjadrovacie prostriedky máp na príklade slovenského mapového diela, školských máp a atlasov a máp na internete.

11. Komplexná analýza tematickej mapy (identifikácia, kompozičné prvky, podklad, metódy mapového vyjadrenia, vyjadrovacie prostriedky ako nástroj pre opis a analýzu tematických geografických informácií v tematickej mape).
12. Konkrétne príklady možností využitia máp v piatich základných oblastiach súvisiacich s geografickým vzdelávaním (základy čítania mapy, základy orientácie podľa mapy, mapa v geografii, mapa v škole, mapa pre verejnosť)
13. Regionálna geografia - predmet štúdia, historický kontext, postavenie v systéme geografických vied
14. Regióny v geografii - vymedzenie pojmu región a jeho definícia, základné typy regiónov
15. Homogénne a nodálne regióny - pojem, štruktúra, príklady
16. Hierarchia geografických regiónov
17. Regionalizácia - formy (modusy) a logické pravidlá regionalizácie, praktické postupy regionalizácie
18. Regionálny rozvoj a regionálna politika - klasifikácia a typológia regiónov, regióny ako NUTS, indikátory hodnotenia úrovne regiónov
19. Geologické a geomorfologické pomery Európy. Štáty západnej Európy, spoločná charakteristika regiónu, špecifiká krajín daného regiónu.
20. Nerastné suroviny Európy, hlavné regióny ťažby najvýznamnejších palivovo-energetických, rudných a nerudných surovín. Geografická charakteristika Českej republiky.
21. Klimatické pomery Európy. Štáty juhozápadnej Európy, spoločná charakteristika regiónu, špecifiká krajín daného regiónu.
22. Hydrologické pomery Európy. Štáty strednej Európy, spoločná charakteristika regiónu, špecifiká krajín daného regiónu (okrem Českej republiky a Slovenskej republiky).
23. Pôdne pomery Európy. Štáty juhovýchodnej Európy, spoločná charakteristika regiónu, špecifiká krajín daného regiónu.
24. Flóra a fauna Európy. Štáty severnej Európy, spoločná charakteristika regiónu, špecifiká krajín daného regiónu.
25. Vývoj štátnych útvarov v Európe v 20.-21. storočí (vznik, zánik, územné zmeny). Geografická charakteristika Spolkovej republiky Nemecko.
26. Spoločná charakteristika obyvateľstva Európy (počet, rozmiestnenie a hustota, jazyková a národnostná štruktúra, štruktúra podľa náboženstva). Geografická charakteristika Francúzska.
27. Hlavné hospodárske oblasti Európy (poľnohospodárstvo a priemysel), charakteristika dopravy v Európe. Štáty východnej Európy, spoločná charakteristika regiónu, špecifiká krajín daného regiónu.
28. Lokalizačné (prírodné a kultúrno-historické) predpoklady cestovného ruchu v Európe, hlavné regióny cestovného ruchu. Geografická charakteristika Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska
29. Integračné zoskupenia v Európe (EU, EMU, EZVO, RVHP, NATO, Varšavská zmluva: vývoj v minulosti a súčasný stav). Geografická charakteristika Talianska.
30. Etnicko-náboženské konflikty a separatizmus v Európe (Severné Írsko, Baskicko, Južné Tirolsko, Bosna a Hercegovina, Kosovo, Podnesterská republika, Cyprus). Európske štáty ako koloniálne mocnosti (Portugalsko, Španielsko, Holandsko, Spojené kráľovstvo, Francúzsko: vývoj v minulosti a súčasný stav).

Odporúčaná literatúra:

- NIŽNANSKÝ, B. (2010). Základy planetárnej geografie. PF KU, Verbum, Ružomberok, 114 s., ISBN 80-8084-626-8
- NIŽNANSKÝ, B. (2009). Základy kartografie. Učebný text v elektronickej forme. Ružomberok: PF KU.
- HILBERT, H. (2007). Planetárna geografia. Trenčín, TUAD FSEV. ISBN 978-80-8075-232-3
- PRAVDA, J., KUSEDOVÁ, D. (2004). Tematická kartografia, Skriptá. PriF UK Bratislava.
- NOVÁK, V., MURDYCH, Z. (1988). Kartografie a topografie. Praha: SPN.
- HOJOVEC, V. a kol. (1987). Kartografie. Praha: SPN.
- BRÁZDIL, R. et al. (1988). Úvod do studia planety Země. Praha: SPN.
- ČAPEK, R. (1992). Planetární geografie. Skripta. Praha: Univerzita Karlova.

- MAKAROVÁ, E. (1990). Základy planetárnej geografie. Banská Bystrica: PF UMB.
- NIŽNANSKÝ, B. (2007). Planetárna geografia. Učebný text v elektronickej forme. Ružomberok: PF KU.
- SKOKAN, L. (2006). Asie. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně.
- BAŠOVSKÝ, O., LAUKO, V. (1990). Úvod do regionálnej geografie. Bratislava: SPN.
- KOLEKTIV AUTORŮ. (2008). Úvod do regionálných vied a verejnej správy. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.
- MIČIAN, Ľ. (1996). Pozícia regionálnej geografie v systéme vied. AFRNUC Geographica 38, s. 29-41.
- KASALA, K. (1998). Argumenty pre regionálnu geografiu. AFRNUC Geographica 40, s. 69-76.
- VOTÝPKA, J. (1994). Fyzická geografie Evropy. Skripta. Praha: Univerzita Karlova.
- BIČÍK, I., BRINKE, J., NETOPIL, R. (1988). Geografie Evropy. Praha: SPN.
- GAJDOŠ, A., MAZÚREK, J. (2004). Geografia štátov Európskej únie, 1. Banská Bystrica: UMB.
- GAJDOŠ, A., MAZÚREK, J. (2006). Geografia štátov Európskej únie, 2. UMB: Banská Bystrica.
- KOLEKTIV AUTORŮ (1994). Encyklopédia – Zeměpis světa. Praha: Columbus.
- LOPUŠNÝ, J., MURGAŠ, M. (2004). Hospodárska geografia štátov Európskej únie. Skripta. Banská Bystrica: EF UMB.
- TOUŠEK, KUNC, VYSTOUPIL a kol.(2008). Ekonomická a sociální geografie. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., Plzeň, 416 s. ISBN 978-80-88870-80-7
- TOLMÁČI, L., GURŇÁK, D., KRIŽAN, F. (2012). Geografia pre 2. ročník gymnázií. Harmanec: VKÚ.
- BAČÍK, M. (2013). Základy politickej geografie. VERBUM, Katolícka univerzita v Ružomberku

V Ružomberku, 28. 11. 2017

doc. RNDr. Pavel Bella, PhD.
garant študijného programu

RNDr. Ivana Tomčíková, PhD.
vedúca katedry geografie